

DUBRAVKA IVŠIĆ MAJIĆ

Grecizmi naši svagdašnji

Grecizmi su jezične jedinice preuzete iz grčkoga jezika. O grecizmima se može govoriti na svim jezičnima razinama, a *tema* ovoga rada su *leksičke* jedinice, tj. hrvatske riječi koje potječu iz grčkoga. Hrvatski i grčki jezik, odnosno njihove razvojne *faze*, dugo su vremena bili u kontaktu, pa ne iznenađuje broj, raznolikost i rasprostranjenost riječi grčkoga podrijetla u hrvatskome.¹

Grecizmi se mogu razvrstati u različite *kategorije*, primjerice prema *periodu* u kojem su posuđeni (praslavenski, npr. *korablja*, srednjovjekovni, npr. *anđeo*, novovjekovni, npr. *perivoj*), prema *semantičkome* polju kojemu riječ pripada – npr. pojmovi antičke kulture (*agora*, *peristil*), crkveni i religijski nazivi (*evanđelje*, *liturgija*), riječi vezane uz pomorstvo (*dupin*, *sidro*), trgovinu (*dinar*, *kamata*), riječi iz svakodnevnoga života (*krevet*, *magarac*) itd. Grecizmi se razlikuju i prema jezicima koji su posredovali u posuđivanju između grčkoga i hrvatskoga (npr. francuski *mašina*, germanski *crkva*, turski *kalup*, arapski *karat*...), prema jeziku iz kojega grčka riječ izvorno potječe (npr. koptski *oaza*, hebrejski *aleluja*...) te prema drugim *kriterijima*.

Većina su grecizama internacionalizmi – riječi proširene u mnogim europskim jezicima. Među njima možemo razlikovati općejezične riječi (npr. *dilema*, *fenomen*, *kaos*, *simbol*, *sistem*, *tragedija*) i stručne nazive (npr. *dijaliza*, *fotosinteza*, *morfologija*, *prozodija*, *sinapsa*, *tahikardija*), a u njih se ubrajaju i najsuvremenije tvorenice poput *aerodrom*, *android*, *elektronika*, *helikopter*, *telefon*, *termometar*. Takve su riječi u hrvatski ušle uglavnom u novije doba kad je zbog razvoja znanosti i *tehnologije* povećana i potreba za novim nazivima. Zbog toga se često misli da su grecizmi rezervirani samo za nazivlje, no grecizmi se skrivaju i u našoj svakodnevi.

Već se *đaci* koji idu u osnovnu ili srednju *školu* ili *gimnaziju* svakodnevno susreću s grecizmima, bez obzira na to uče li *gramatiku*, *matematiku*, *fiziku*, *kemiju*, *biologiju*, *geografiju*, a pogotovo studenti, koji obilaze fakultetske *katedre* dok ne steknu *diplomu*. Koji god da *program* odaberemo na *televiziji*, čut ćemo vijesti o nekoj *krizi* ili tražiteljima *azila* koji su u potrazi za *demokracijom*. Zbog promjene *klike* sve više pratimo *prognozu* na kraju vijesti, a sve manje gledamo u *atmosferu* hoćemo li na *horizontu* ugledati *ciklon*.

Ni *kolibu* od *dasaka* ne možemo izgraditi bez grecizama, a kamoli kuću s *podrumom* na čvrstim *temeljima*. Kad uređujemo kuću ili stan, potrebni su nam *kamin* i *tapete*, ali također i *kada*, pa i *krevet* s *poplunom*, *tepih*, različite *kutije*, *lampe* i *spužve*. Bez obzira

¹ U ovome tekstu grecizmi su označeni kosim slovima.

na to kupujemo li na *komade, metre, litre* ili *grame*, uvijek želimo proći *jeftino* i izbjeći plaćanje *kamata*. Zato često listamo *kataloge* u potrazi za *idejama*.

Odlazak liječniku nezamisliv je bez *grecizama*. Važno je postaviti točnu *dijagnozu*, počevši od uzimanja *anamneze*, već prema tome imate li *simptome reume* ili ste doživjeli *traumu*, patite li od *afta, akna, alergija, amnezije, anemije* ili *astme*, možda će vam trebati *anestezija* ili *hipnoza* ili možda *balzam, flaster, proteza* ili *gips*. Liječnik će vas poslati u *apoteku* po *analgetik* ili *antiseptik*, a zaraza *bakterijama* ili *parazitima* često se može izbjeći održavanjem *higijene*.

Tradicionalno se mnogi zdravstveni *problemi* liječe čajem od *kamilice*, a sprječavaju zdravom i raznolikom prehranom. Gotovo svi vole kad se na *trpezi* nađu *pita* i *laskanje*, no ljubitelji zdrave hrane rado jedu i povrće poput *peršina, celera, paprike, cikle* i *šparoga*, grickaju *kestene* i *pistacije* i uživaju u voću kao što su *trešnja, datulja, dunja* i *dinja*. Bolju *aromu* i *miris* hrani daju začini poput *bosiljka, kima, cimeta, papra, sezama* i *senfa*. Plodovi mora kao *tune, škampi, sipe* i *jastozi* također su vrlo ukusni i zdravi.

Kad *malaksamo*, potrebno je napraviti *pauzu* te nadoknaditi izgublenu *energiju* omiljenim aktivnostima: boravkom u prirodi, na *livadi* ili u *špilji*, bavljenjem *atletikom*, opuštanjem uz *ton* i *ritam gitare* ili pisanjem *stihova*. U slobodno vrijeme odlazimo i u *zoološki vrt*, u kojemu sa zanimanjem promatramo *antilope, krokodile, leoparde* i *tigrove*, a kad idemo u goste, rado darujemo *narcise* ili *orbideje*. S *grecizmima* plivamo i za vrijeme *plime* na morskome *žalu* ili na *plaži oceana*.

Idealno bi bilo u ovome prilogu spomenuti sve hrvatske *grecizme*, no iz *praktičnih* razloga ovdje ih je spomenut tek manji broj. Nadamo se da ovaj prilog može pomoći razbijanju *mita* o nerazumljivosti grčkih riječi.

Pretplatite se na šesto godište *Hrvatskoga jezika!*

Pretplatiti se možete putem e-adrese *hrjezik@ihjj.hr* ili mrežnih stranica *knjige.ihjj.hr*. Uplate se šalju na račun u Privrednoj banci Zagreb: HR6023400091110616363 s naznakom „za *Hrvatski jezik*”. Svi pretplatnici postaju članovi Kluba pretplatnika časopisa *Hrvatski jezik* te ostvaruju pravo na 40 % popusta na sva institutska izdanja.